

Näringsutskottets betänkande

1982/83:41

om stålindustrin

Ärendet

I detta betänkande behandlas, helt eller delvis, fyra motioner från allmänna motionstiden rörande bl. a.

metallurgi, insatsvaror m. m. inom stålindustrin,
planering av specialstålsindustrin,
SSAB Svenskt Stål AB.

Motionsyrkandena

De motioner som behandlas här är följande:

1982/83:1018 av Lars-Ove Hagberg (vpk) och Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om resurser för forskning och utveckling inom SSAB enligt vad i motionen anförts,

1982/83:1034 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att svensk gruvbrytning och stålpolitik i framtiden bör inriktas på att befrämja en rättvis global fördelningspolitik.

2. uttalar att grundvalen för en ny gruv- och stålpolitik skall vara följande:

a) hela gruv- och stålindustrin nationaliseras och samordnas i ett "Svenskt metallbolag" och utvecklas efter samhällsekonomiska riktlinjer.

b) samordning av gruv-, stål- och verkstadsindustrin samt att planer fastställs för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter.

c) nya marknader inom landet skapas genom en offensiv industripolitik och ekonomisk politik enligt vad i motionen anförts.

d) ökad handel med tredje världen och planekonomierna genom långsiktiga handelsavtal.

e) satsning görs på ny teknik och nya produkter, högt driven förädling och integrerad produktion.

f) samhällsstyrd forskning och utveckling enligt vad i motionen anförts.

g) processteknik, teknik för vidareförädling och gruvteknik utvecklas.

3. hemställer hos regeringen om att ta initiativ till att de nya reduktionsprocesserna uppförs i full skala enligt vad i motionen anförts.

4. hemställer hos regeringen om att ta initiativ till att samordna metallur-

gikapaciteten för handels- och specialstålsindustrin för att minska andelen importerat skrot och säkerställa behovet av malmbaserad metallurgi.

6. uttalar att en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning bör utarbetas, vilken grundas på samhällsekonomin, integrerad produktion, ny teknik, förädling och i övrigt enligt vad i motionen anförts.

7. hemställer hos regeringen att en ny specialstålskommission tillsätts för att utveckla specialstålsindustrin enligt vad som anförts i motionen.

1982/83:1585 av Olle Westberg m. fl. (s); såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1982/83:1582 – (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av strukturplaner för järn- och stålindustrin.

1982/83:2038 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingen inom Nyby Uddholm och SSAB Oxelösund.

Ett yrkande i motion 1982/83:1034 rörande ägarförhållandena inom SSAB har behandlats i betänkandet NU 1982/83:25 (s. 19).

Riksdagsbehandling åren 1977–1982 av frågor rörande stålindustrin

I det följande lämnas en kort redogörelse för riksdagens behandling sedan år 1977 av frågor kring stålindustrin. En mer ingående beskrivning av vissa specifika frågor lämnas i efterföljande avsnitt i anslutning till olika motionsyrkanden.

Hösten 1977 beslöt riksdagen om tidsbegränsat statligt stöd för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin och stålgljuteriindustrin (prop. 1977/78:47, NU 1977/78:30, rskr 1977/78:84). Under åren 1977–1979 har riksdagen dessutom anslagit särskilda medel för lån till vissa specialstålsföretag, nämligen Uddholms AB, Nyby Uddholm AB och AB Bofors-Kilsta.

Våren 1978 fattade riksdagen beslut om statlig finansiell medverkan vid bildandet av SSAB Svenskt Stål AB (prop. 1977/78:87, NU 1977/78:45, rskr 1977/78:198). Styrelsen för SSAB fastställde i maj 1978 en övergripande strukturplan för utvecklingen av företaget.

Under våren 1979 hade riksdagen att ta ställning till förslag om ytterligare lån till SSAB i syfte att överbrygga sysselsättningssvårigheter i samband med genomförandet av strukturplanen (prop. 1978/79:126, NU 1978/79:43, rskr 1978/79:369). Vid detta tillfälle begärde riksdagen att regeringen skulle för riksdagen presentera en utvecklingsplan för SSAB. I sitt betänkande behandlade näringsutskottet då även frågor om bl. a. samordning av handelsstålsindustrin och om alternativa råjärnsprocesser. Samtidigt berördes också frågor kring specialstålsindustrins strukturfrågor (NU 1978/79:44).

Våren 1980 behandlade näringsutskottet (NU 1979/80:51) ett antal motioner rörande bl. a. handelsstålsindustrin (inkl. SSAB), specialstålsindustrin samt järn- och stålgljuteriindustrierna.

Våren 1981 framlade regeringen förslag som i huvudsak gällde åtgärder avseende SSAB (prop. 1980/81:67, prop. 1980/81:100 bil. 17 s. 159, NU 1980/81:51, rskr 1980/81:266). I samband härmed behandlade näringsutskottet ett stort antal motioner. I proposition 1980/81:67 lämnades redogörelser för stålindustrins utveckling i Sverige och i utlandet, för SSAB:s Perspektivplan 1980 – dvs. den utvecklingsplan som riksdagen begärde våren 1979 – och för regeringens syn på stålindustrins skrotförsörjning och på vissa andra aktuella problem inom stålbranschen.

I slutet av år 1981 beslutade riksdagen om bl. a. ytterligare kapitaltillskott till SSAB (prop. 1981/82:56, NU 1981/82:13, rskr 1981/82:82). Riksdagens beslut innebär att staten skulle överta Stora Kopparbergs Bergslags AB:s aktier i SSAB Svenskt Stål AB och att ett avtal om kapitaltillskott till SSAB m. m. godkändes. Dessutom erhöll Statsföretag ett bidrag om 575 milj. kr. för aktieteckning i SSAB. Vidare beslutades att staten skulle dels låna SSAB 150 milj. kr., dels förfoga över strukturlån om 550 milj. kr. för aktieteckning i SSAB. Detta innebär att staten trädde in som ägare till 25 % av aktierna i SSAB – vid sidan av Statsföretag AB (50 %) och Gränges AB (25 %) – och att en finansiell rekonstruktion av bolaget möjliggjordes.

Våren 1982 behandlade näringsutskottet ett antal motioner rörande stålindustrin från allmänna motionstiden år 1982 (NU 1981/82:31). Vissa frågor var av mer branschövergripande betydelse; bl. a. föreslogs i en socialdemokratisk partimotion att en särskild kommission skulle tillsättas med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling. I det sammanhanget aktualiserades frågor om stålindustrins skrotförsörjning och om alternativa råjärnsprocesser. Vidare behandlades frågor om samordning av handelsstålsindustrin och om planering av specialstålsindustrin. Vid behandlingen av förslag avseende SSAB ägnades särskild uppmärksamhet åt bl. a. frågor rörande produktion av järnvägsräls, modernisering av finvalsverket i Luleå och investeringar i koksverket i Oxelösund. Flera av de nämnda frågorna hade utskottet också behandlat tidigare.

Under innevarande riksmöte har näringsutskottet behandlat frågor som berör SSAB Svenskt Stål AB dels i ett betänkande om rekonstruktion av Statsföretagsgruppen (NU 1982/83:25), dels i ett betänkande om utveckling i Norrbotten (NU 1982/83:38).

Stålmarknadens utveckling

Den svaga efterfrågeutvecklingen på stålområdet har bestått under det gångna året. Inom OECD-ländernas stålindustrier har kapacitetsutnyttjandet sjunkit till drygt 50 %. Trots att åtgärder har vidtagits för att anpassa kapaciteten till efterfrågan visar den svenska stålindustrin f. n. mycket låg

lönsamhet. Detta gäller inte minst på området för rostfritt stål. En specialstålskommission tillkallades i november 1982 för att utarbeta förslag till strukturförändringar inom denna sektor.

I följande sammanställning redovisas världsproduktionen av råstål under åren 1981 och 1982.

<i>Råstålsproduktion</i>	Produktion i milj. ton		Förändring	
	1981	1982	milj. ton	%
EG	126	111	- 15	- 12
Västeuropa i övrigt	33	33	0	0
USA och Canada	124	80	- 44	- 35
Japan	102	100	- 2	- 2
Oceanien	8	7	- 1	- 12
Comecon, Kina, Nordkorea	247	247	0	0
Utvecklingsländer (NIC)	48	49	+ 1	+ 2
Övriga länder	20	18	- 2	- 10
Hela världen	708	645	- 63	- 9

Som framgår av sammanställningen minskade världsproduktionen av råstål under den angivna perioden med 9 %. Nedgången i OECD-ländernas stålproduktion förklaras delvis av en minskad export till utvecklingsländerna men främst av en mycket låg efterfrågan från de viktigaste stålanvändarkategorierna i kombination med lageravveckling. Flertalet länder väntar ett fortsatt svagt stålår 1983, men i några länder, däribland Sverige, väntas stålmarknaden förbättras något.

I USA ledde nedgången till en minskning av råstålsproduktionen med 38 % till den lägsta nivån under efterkrigstiden och till en samlad förlust inom stålindustrin på 3 miljarder dollar. Den kanadensiska stålproduktionen sjönk successivt, och totalt med 20 % under hela 1982.

Trots de svåra marknadsförutsättningarna ökade produktionen i Sverige med 3 %. Ökningen skedde emellertid från en redan tidigare starkt reducerad nivå. Under perioden 1974–1982 har råstålsproduktionen i Sverige minskat med ca 35 %.

Den svenska produktionen av specialstål har sedan år 1974 likaledes minskat med drygt 35 %.

Specialstålsindustrins utveckling under senare år har kännetecknats av minskad efterfrågan, ökande internationell konkurrens och vikande lönsamhet. De svenska specialstålverken har – trots sitt relativt goda utgångsläge när stålkrisen bröt ut i mitten på 1970-talet – tvingats vidta en rad strukturanpassningsåtgärder.

Metallurgi, insatsvaror m. m.

Motion 1982/83:1034 (vpk)

Vänsterpartiet kommunisterna anför i sin partimotion 1982/83:1034 att produktionen av järnsvamp måste anpassas till det stora behovet av att ersätta skrot som råvara. Den samordning av metallurgikapaciteten för handelsståls- och specialstålsindustrierna som motionärerna begär skulle ha till syfte att minska andelen importerat skrot och att säkerställa behovet av malmbaserad metallurgi. Vidare bör regeringen, enligt motionärerna, ta initiativ till att anläggningar för de nya reduktionsprocesserna uppförs i full skala. Ett beslut härom brådskar, anför de, om svensk stålindustri skall kunna få några fördelar internationellt sett av dessa processer.

Stålindustrins skrotförsörjning

Sedan 1910-talet samarbetar nästan alla stålverk om inköp av det skrot som behövs i stålframställningen. Samarbetet sker enligt i huvudsak följande system.

Allt skrot – även importerat – som verken behöver upphandlas i princip genom AB Järnbruksförnödenheter (JBF). Detta företag ägs till 100 % av 17 samverkande stålverk. JBF fördelar det tillgängliga skrotet mellan verken. Till grund för fördelningen och prissättningen ligger ett särskilt avtal mellan järnbruken. Detta avtal förnyades i juli 1982 efter förhandlingar som hade pågått under en längre tid.

För att få leverera skrot till svenska stålverk måste skrotförsäljarna träffa s. k. verksleverantörsavtal med JBF. Dessa avtal förutsätter att leverantören kan utfästa sig att leverera vissa minimikvantiteter till JBF. Samtidigt garanterar JBF avsättningen för allt skrot som verksleverantörerna kan uppbbringa inom landet.

Sedan mitten av 1920-talet råder exportförbud för skrot.

Under den senaste tioårsperioden har behovet av importerat skrot varierat. I slutet av 1970-talet var importen relativt obetydlig. Den omfattade år 1979 ca 80 000 ton, dvs. ca 2,7 % av förbrukningen. År 1982 uppgick importen till ca 450 000 ton, vilket motsvarar ca 40 % av förbrukningen.

Prognoser som gjordes inom JBF kring årsskiftet 1979-1980 pekade på en kraftig ökning av behovet av importerat skrot under de närmaste åren. Vissa bedömare vid stålverken menade att det årliga importbehovet skulle stiga mot en nivå av 800 000 ton redan i mitten av 1980-talet. Bakgrunden angavs vara bl. a. SSAB:s planer att basera en ökad andel av sin stålframställning på skrot. Förhandlingar mellan stålverken om ett nytt avtal rörande leveranserna från JBF ledde till det avtal år 1982 som nyss har nämnts.

Det nya avtalet har samma fördelningsnorm för köpskrotet (svenskt och importerat) som det äldre. Det innebär, för att ta ett exempel, att ett företag som ett visst år förbrukar 10 % av de samarbetande företagens totala

konsumtion får sig tilldelat dels 10 % av skrotfallet i Sverige, dels 10 % av det skrot som måste importeras för att täcka en eventuell brist. Det nya avtalet löper t. v. med en uppsägningstid av sex månader.

Jernkontoret räknar med att i år drygt 40 % av det totala skrotbehovet i landet eller ca 500 000 ton kommer att importeras. Detta är en dryg fördubbling jämfört med den genomsnittliga årliga importen under perioden 1970–1974. Övergången från martin- till ljusbågsugnar, större skrotförbrukning i konvertrar och förbättrade processförfaranden har bl. a. bidragit till denna utveckling. En avgörande fråga, om man vill begränsa importen av skrot, blir enligt Jernkontoret ifall man kan finna lämpliga substitut som är konkurrenskraftiga.

Enligt det nya avtalet underlättas detta på följande två sätt. Skrotklipp av stål framställt i konverter (SSAB) som säljs till annat företag likställs hos detta med importskrot och berättigar liksom sådant vid användning till tilldelning av svenskt köpskrot. De samarbetande bruken kan vidare när som helst under avtalsperioden, då skäl av ekonomisk natur talar därför, besluta att även andra substitut, som t. ex. järnsvamp eller tackjärn, skall från fördelningssynpunkt likställas med importskrot.

Alternativa processer för råjärnstillverkning

Det har under flera år pågått försök att ersätta masugnprocessen med nya smältreduktionsprocesser för framställning av flytande råjärn. Detta har tidigare redovisats i proposition 1980/81:67 (s. 25) liksom i näringsutskottets betänkande NU 1979/80:51 (s. 14 och 28). Tre processer står i centrum för intresset, nämligen ELRED-processen, som har utarbetats av Stora Kopparbergs Bergslags AB och ASEA, Boliden AB:s INRED-process och SKF Steels process Plasmasmelt. Samhället har via Fonden för industriellt utvecklingsarbete (Industrifonden) engagerat sig finansiellt i utvecklingen av nya råjärnsprocesser genom lån till Bolidens INRED-process och erbjudande om lån till SKF:s Plasmasmeltprocess. Staten har också via statens industriverk och industridepartementet stött utvecklingen av en ny järnsvampsprocess, SKF:s Plasmared i Hofors, och via strukturdelegationen utvecklingen av pulvermetallurgi i Nyby Uddeholm.

Jernkontorets studie av olika alternativ till importskrot

Jernkontoret har nyligen avslutat en utredning om möjligheten att ersätta importerat skrot med annan järnråvara såsom "malmbaserade ämnen", järnsvamp och råjärn.

I den rapport som har utarbetats – Jernkontorets studie av olika alternativ till importskrot – konstateras att den svenska stålindustrin har blivit mer beroende av importerat köpskrot än tidigare. Detta beror på de stora förändringar som har vidtagits i fråga om stålverkens utrustning och

tillämpningen av de metallurgiska processerna.

Förändringarna har gjorts i syfte att öka produktiviteten, minska energikostnaderna och höja stålqualiteten. Betydelsefulla förbättringar har uppnåtts. De är enligt rapporten viktiga led i strävandena att stärka den svenska stålindustrins konkurrenskraft.

I fråga om malmbaserade ämnen sägs att det huvudsakligen är en prisfråga, om leveranser skall komma till stånd. Förhållandena varierar hos olika presumtiva köpare. Det är därför endast genom direkta prissförhandlingar som klarhet kan uppnås.

När det gäller järnsvamp och råjärn drar utredningen slutsatsen att det inte är företagsekonomiskt försvarligt att vid nu gällande priser på importskrot investera i en anläggning för att med järnsvamp eller råjärn ersätta sådant skrot. Utredningen finner det emellertid angeläget att påpeka att förhållandena snabbt kan komma att ändras. De metoder som har studerats i utredningen är Plasmared för framställning av järnsvamp samt Elred och Inred för produktion av råjärn. Studien har baserats på uppgifter som har lämnats av resp. företag. Den genomfördes före devalveringen av den svenska kronan hösten 1982.

I rapporten anförts följande:

Det råder f. n. en utpräglad lågkonjunktur inom världens stålindustri. När efterfrågan på stål stiger, kommer mer skrot att efterfrågas. Så blir även fallet om man i andra länder, liksom i Sverige, i större utsträckning övergår till att använda skrot som råvara. Det är redan nu endast få länder, som levererar skrot till den internationella marknaden. Skrotsituationen är labil. Vid en brist på skrot stiger det internationella skrotpriset. De nya metoderna för framställning av järnråvara kan då bli konkurrenskraftiga.

Det tar omkring tre år från beslut till igångsättning för att få till stånd en produktion av alternativråvara till importskrot inom vårt land. Det är därför angeläget, att de, som är intresserade av produktion av ny järnråvara i Sverige, redan nu tar upp frågan. Det är på dem det ankommer att göra den slutliga bedömningen av framtidsutsikter och risker. De kan förhandla om priser t. ex. på energi och frakter och det är de som har att träffa valet av kundkrets. Råjärnet bör förbrukas flytande. De processerna riktar sig till *en* betydande förbrukare på platsen för produktionen. Järnsvampen är fast och kan levereras till ett *flertal* större eller mindre förbrukare.

Slutligen sägs i rapporten att valutabehovet för skrotimporten under år 1982 beräknas till ca 250 milj. kr. Malmbehovet skulle vid alla tre alternativen till importskrot öka med inemot 500 000 ton. Sysselsättning skulle beredas vid anläggningar för 60 à 100 personer, vartill kommer följd effekter.

Tidigare riksdagsbehandling

Stålindustrins skrotförsörjning har uppmärksamats av riksdagen flera gånger, senast förra året och två gånger under år 1981. Näringsutskottet förutsatte våren 1981 (NU 1980/81:44 s. 15) att regeringen fortlopande följde

utvecklingen på skrotområdet och tog de initiativ som erfordrades. Eftersom förhandlingar pågick mellan de berörda företagen ansåg sig utskottet inte ha anledning att föreslå riksdagen begära att regeringen då skulle vidta åtgärder i frågan. Resultatet av de pågående förhandlingarna borde avvaktas. Om dessa förhandlingar inte skulle leda till resultat borde regeringen ta de initiativ som krävdes för att få till stånd en överenskommelse för att lösa skrotfrågan.

I slutet av år 1981 erinrade utskottet (NU 1981/82:13 s. 19) om sina uttalanden åren 1978 (NU 1977/78:45 s. 22) och 1980 (NU 1979/80:51 s. 31) av innebörd att stålindustrin så långt möjligt bör vara baserad på inhemsk malm, inhemskt skrot eller ämnen som tillverkas inom landet. Utskottet förklarade sig fortfarande ha samma uppfattning i detta ämne.

Våren 1982 (NU 1981/82:31 s. 21) erinrade utskottet om att riksdagen nyligen hade tagit avstånd från ett socialdemokratiskt krav på en särskild kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling. Vidare påpekade utskottet att de överläggningar om situationen på skrotmarknaden som under lång tid hade pågått mellan olika företrädare för stålindustrin hade avslutats. En preliminär uppgörelse om fördelning av köpskrot mellan stålverken hade just träffats mellan de största skrotförbrukande företagen. Utskottet anförde också att Jernkontorets fullmäktige hade beslutat att genomföra en utredning om alternativ till importskrot.

I övrigt framhöll utskottet att det statliga stödet till nya råjärnsprocesser har kanaliserats genom Fonden för industriellt utvecklingsarbete (Industri-fonden).

Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig. Riksdagen följde utskottet.

Planering för specialstålsindustrin m. m.

Motionerna 1982/83:1034 (vpk) och 1982/83:1585 (s)

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1982/83:1034 sägs att ett för stort exportberoende är en av orsakerna till den rådande krisen inom specialstålsindustrin. En annan orsak sägs vara avsaknaden av helhetsplanering, dels mellan stålverken, dels mellan specialstålsindustrin och verkstadsindustrin i vårt land.

Motionärerna erinrar om att regeringen har tillsatt en specialstålkommission. De föreslår emellertid att en ny specialstålkommission skall tillsättas som skall arbeta utifrån följande utgångspunkter:

- Den i dag minskande sysselsättningen inom specialstålsindustrin måste ersättas med andra arbetstillfällen inom eller utom själva stålindustrin. Det skall vara företagens skyldighet att skapa dessa nya arbeten.
- Kommissionens verksamhet skall vara framåtsyftande, så att stålindustrins utveckling mer än nu kommer att svara mot hemmamarknadens behov

och de framtidssatsningar som samtidigt måste ske inom verkstadsindustrin.

– Forskning och utveckling måste bedrivas i starkt ökad utsträckning och med effektiv samordning mellan de företag och institutioner som är verksamma på området. Både ny teknik och redan utvecklad teknik måste tas till vara bättre än hittills.

– Ägandet inom specialstålsindustrin måste samordnas på så sätt att hela specialstålsindustrin, tillsammans med övriga grenar av gruv- och stålindustrin, inlemmas i ett samlat "Svenskt metallbolag".

Motionärerna anför vidare att den negativa utvecklingen inom specialstålsindustrin bara kan vändas genom en verklig rehabilitering av svensk industri, en nedtoning av exportinriktningen, minskat beroende av importerade insatsvaror i verkstadsindustrin samt en kvalitativ och kvantitativ utveckling av denna med en vidgning av hemmamarknaden och självförsörjningen.

Enligt motionärerna kan en positiv utveckling av branschen åstadkommas endast om hela stålindustrin förstatligas. En nationalisering i traditionell bemärkelse är emellertid inte nog. Ett förstatligande skall, anför de, vara ett led i en ny, progressiv politik, präglad av självständiga målsättningar och grundad på arbetarklassens långsiktiga intressen. Det sistnämnda förutsätter både en intensivare politisk och facklig kontroll och en aktiv medverkan av fackföreningsrörelsen och de arbetande själva.

I motion 1982/83:1585 (s) begärs att riksdagen skall uttala sig om behovet av strukturplaner för järn- och stålindustrin. Motiveringen finns i motion 1982/83:1582 (s) om regionalpolitiska åtgärder i Gävleborgs län. Där sägs bl. a. att läget på stålsidan är mycket besvärligt på de berörda orterna i länet, nämligen Forsbacka, Sandviken och Hofors. För ifrågavarande enheter i Sandviken och Hofors har utfärdats varsel med rekordartad omfattning vad gäller både kortsiktiga permitteringar och en mera långsiktig neddragning av sysselsättningen.

Strukturella förändringar inom basnäringarna kan inte helt undvikas, säger motionärerna. För de orter som berörs är det emellertid väsentligt att förändringarna kan genomföras i någorlunda planmässiga former.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Riksdagen har flera gånger under senare år behandlat motionsyrkanden om specialstålsindustrins strukturomvandling m. m. En utförlig redogörelse för detta lämnade utskottet i sitt betänkande förra året om stålindustrin (NU 1981/82:31 s. 12 f.). Utskottet avstyrkte då ett yrkande från socialdemokraterna om en av regeringen utarbetad investerings-, struktur- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin. Därvid erinrade utskottet om att utskottet ett år tidigare hade anslutit sig till den uppfattning som regeringen hade gett uttryck för i proposition 1980/81:67, att de statligt stödda investerings-

och omstruktureringsaktiviteter som då pågick väsentligt borde förbättra möjligheterna för de flesta företag inom branschen att bli långsiktigt livskraftiga. Ansvar för strukturförändringar åvilar främst företagen och de anställda, anförde utskottet. Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig. Riksdagen följde utskottet.

På en fråga (1982/83:193) av Bertil Måbrink (vpk) om regeringen hade för avsikt att ta initiativ för att förhindra planerade avskedanden vid Sandvik AB och SKF i avvaktan på specialstålskommissionens förslag svarade industriminister Thage Peterson i början av år 1983 (RD 1982/83:61 s. 24) bl. a. att regeringen inte har några formella möjligheter att ingripa när ett enskilt företag beslutar om personalinskränkningar. Den svenska specialstålsindustrin är en viktig industrigren med hänsyn till både sysselsättning och export, anförde industriministern. Det är därför nödvändigt att man inom branschen snarast får till stånd sådana förändringar som leder till en önskvärd struktur och ett tillfredsställande kapacitetsutnyttjande.

Den nu arbetande specialstålskommissionen

I november 1982 tillkallades enligt beslut av regeringen en specialstålskommission (ordförande: generaldirektör Tony Hagström). Bakgrunden till kommissionens tillsättning var situationen för svensk specialstålsindustri. Hela branschen befann sig i ett besvärligt läge med lågt kapacitetsutnyttjande och dålig lönsamhet. Kommissionens förstahandsuppgift är att analysera tänkbara förslag till en förbättrad struktur på det rostfria området.

Specialstålskommissionen avlämnade i december 1982 en lägesrapport. I rapporten konstateras att en betydande överkapacitet råder inom den del av stålindustrin i Europa som tillverkar rostfritt stål. De fyra svenska producenterna av rostfritt stål beräknades göra en förlust under år 1982 av sammanlagt ca 550 milj. kr. Samtliga fyra företag genomförde personalinskränkningar under år 1982, och enligt kommissionens bedömning var det inte realistiskt att räkna med att de svenska företagen kunde återvända till tidigare stora produktionsvolym. Kommissionen ansåg vidare att de konkreta strukturlösningarna i hög grad skulle bli beroende av hur Nyby Uddeholm AB:s ansträngda ekonomiska situation kunde lösas.

Finansiell rekonstruktion av Nyby Uddeholm AB

Regeringen har nyligen fastställt riktlinjer för statens deltagande i ett underhandsackord som syftar till finansiell rekonstruktion av Nyby Uddeholm AB.

Riktlinjerna innebär att bolaget genom tillskott från ägare och kreditgivare tillförs minst 330 milj. kr. samtidigt som staten nedsätter lånefordringar om högst 330 milj. kr. Betalningsansvaret för de statliga villkorslånen till Nyby Uddeholm övertas av Uddeholms AB.

Den principöverenskommelse som regeringen har godkänt är avsedd att följas av ett skriftligt avtal mellan parterna, varefter avtalets regler för villkorslån genom en proposition kommer att underställas riksdagen för godkännande.

SSAB Svenskt Stål AB

Perspektivplaner

Motion 1982/83:1034 (vpk)

Vänsterpartiet kommunisterna begär i motion 1982/83:1034 att riksdagen skall uttala att en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning bör utarbetas. Denna plan skall till sitt innehåll grundas på följande huvudpunkter.

Stålindustrin skall byggas upp efter samhällsekonomiska beräkningar. SSAB bör vid varje järnverk bedriva en integrerad produktion, omfattande metallurgi, valsning och manufakturering. Särskild satsning på avdelning stålmanufaktur är nödvändig. Produktionstekniken måste anpassas till avancerad förädling och hög kvalitet. Produktionen inom SSAB bör byggas ut så att det finns sysselsättning för en personal av minst nuvarande omfattning, något som kan ske bl. a. genom vidareförädling och genom integrering med verkstadsindustrin. Tillverkningen skall förutom på traditionella stålprodukter särskilt inriktas på inhemska behov inom bygg-, transport- och energiområdena. Syftet skall vara att öka självförsörjningsgraden i landet när det gäller stålprodukter. Samtidigt måste internationella kapitalistiska stålföretag genom handelspolitiska åtgärder förhindras att slå ut vår stålindustri.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden liknande det som nu framförs i motion 1982/83:1034 (vpk). Dessa har avslagits av riksdagen liksom också yrkanden om planering av SSAB:s verksamhet i socialdemokratiska motioner.

En redogörelse för den tidigare riksdagsbehandlingen finns i näringsutskottets betänkande NU 1981/82:31 (s. 17). Förra året förutsatte utskottet bl. a. (NU 1981/82:31 s. 25) att SSAB:s verkställande ledning fortlöpande höll ägarna informerade om utvecklingen inom företaget.

Perspektivplan SSAB 87

Mot bakgrund av att SSAB:s rekonstruktionsperiod är över beslutade bolagets styrelse i mars 1983 om en ny plan för den kommande femårsperioden. Perspektivplan SSAB 87 innehåller inriktning och mål för SSAB:s stålrörelse.

Inriktningen av verksamheten sägs vara att SSAB som stålföretag skall utveckla, tillverka och marknadsföra konkurrenskraftiga produkter.

Det övergripande målet är att utifrån affärsmässiga och företagsekonomiska principer varaktigt uppnå en för branschen hög lönsamhet. Lönsamhetskravet skall ses mot bakgrund av att SSAB verkar i en internationell miljö där betydande konkurrens, överkapacitet och samhälleligt stöd förekommer.

Under planperioden skall SSAB vara ett av de bästa integrerade handelsstålsföretagen i Europa.

I planen förutsätts att den internationella obalansen mellan produktionskapacitet och stålförbrukning på de för SSAB intressanta marknaderna kommer att bestå under planperioden.

Stålkonsumtionen i Sverige och på de för SSAB intressanta marknaderna väntas i stort sett förbli oförändrad under planperioden.

I planen antas att handelsbegränsningarna kommer att bestå och att inslaget av protektionistiska åtgärder kommer att öka.

Planen förutsätter vidare att företagskoncentrationen inom stålindustrin i EG fortsätter och att betydande statligt stöd kommer att ges till stålverken inom EG. En intensivare konkurrens från statshandelsländerna på stålområdet förutsätts.

Planperioden skall bli en konsolideringsfas i företagets utveckling. Under denna fas inriktas arbetet mot ett effektivt utnyttjande av de betydande investeringar som har gjorts. Stor uppmärksamhet skall ägnas åt att engagera alla i detta arbete. Strävan är att skapa ökad motivation hos alla anställda för att därigenom ytterligare utveckla och förbättra koncernens verksamhet. Betydande insatser skall därför sättas in i personalutvecklande syfte.

SSAB:s möjlighet att nå varaktig lönsamhet och konkurrenskraft i en allt hårdare internationell konkurrens kommer enligt planen att avgöras av i vilken utsträckning kvalitetsmålen kan nås. Kvalitetsnivån på SSAB:s produkter och tjänster skall fastställas med utgångspunkt i användarens behov och villighet att betala för den efterfrågade nivån. De kvalitetshöjande åtgärderna kommer att prioriteras. Detta innebär bl. a. utveckling av produktsortimentet mot högvärdigare produkter, en prioritering av kvalitetskontroll och kvalitetsstyrningsarbete samt förbättrad leveranssäkerhet.

SSAB skall enligt planen vara ledande på den svenska marknaden. Samarbetet med grossister och kunder skall ytterligare utvecklas. Genom att produktsortimentet kommer att inriktas mot ett allt större inslag av högvärdigare produkter ökar den för SSAB gripbara marknaden.

Kostnaderna för produktion, försäljning och distribution skall sänkas genom fortsatt rationalisering. Dessutom skall den administrativa och produktionstekniska rationaliseringen fortsätta.

Eftersom priserna på koncernens produkter i hög grad är internationellt bestämda kan koncernens konkurrenskraft ökas främst genom en sänkning av de egna kostnaderna. Ett mål för SSAB-koncernen är att minska kostnaderna med över 400 milj. kr. i reala termer under perioden 1982–1985.

Verksamheten inom olika enheter

Motionerna 1982/83:1018 (vpk) och 1982/83:2038 (s)

I motion 1982/83:1018 (vpk) sägs att den långsiktiga forskningen och det långsiktiga utvecklingsarbetet inom SSAB bör prioriteras. Den centrala forskningsenheten inom SSAB bör ges möjligheter till ett övergripande ansvar för hela SSAB:s utveckling och forskning, dimensionering och inriktning. Det är viktigt att den ges resurser för egna operativa insatser av långsiktig karaktär, säger motionärerna. SSAB bör, fortsätter de, få resurser som möjliggör att den kunskap som finns inom bolaget blir utnyttjad och att även stålindustrin tillförs en ny dimension i forsknings- och utvecklingsarbetet.

I motion 1982/83:2038 (s) sägs att förutsättningarna för att Oxelösunds Järnverk skall kunna uppnå ett sådant förbättrat resultat för år 1983 som företaget räknar med i sin prognoser är att den stegvis genomförda reparationen av koksverket får fortsätta. Koksverkets fortlevnad är avgörande för att järnverket skall kunna förses med billig energi, framhåller motionärerna, och samtidigt ger övriga restprodukter från kokstillverkningen ett positivt ekonomiskt bidrag till verksamheten. Det krav som framfördes i en motion år 1982 om att investeringar skulle göras i koksverket så att dess nuvarande tekniska standard kunde upprätthållas fick riksdagens stöd. Detta krav har samma aktualitet och bör på nytt understrykas av riksdagen, heter det vidare. Motionärerna påpekar att SSAB i Oxelösund har en väl avpassad produktionsapparat optimerad för ett jämnt produktionsflöde genom verket.

Ett ytterligare motiv för nödvändiga satsningar på malmbaserad metallurgi i Oxelösund är enligt motionärerna dess betydelse för de mellansvenska järnmalmsgruvorna.

I fråga om Nyby Uddeholm AB anför motionärerna bl. a. att det är angeläget att sambandet mellan de båda orterna Degerfors och Eskilstuna uppmärksammas när det gäller arbetsfördelningen inom sektorn rostfritt stål. Motionärerna uttalar om en ekonomisk rekonstruktion av Nyby Uddeholm att det är viktigt att staten inte gör ensidiga eftergifter och att de privata intressenterna också skall ta sitt ansvar.

Tidigare riksdagsbehandling

När utskottet förra året behandlade motionsyrkanden (s) om koksverket i Oxelösund (NU 1981/82:31 s. 26) framhöll utskottet att enligt SSAB:s Handlingsprogram 82 investeringar och mer omfattande renoveringar i Oxelösunds koksverk genomförs endast under förutsättning att långsiktig extern avsättning ekonomiskt kan motivera detta. Utskottet ansåg att det inte fanns anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Motionerna avstyrktes alltså.

I en reservation uttalade socialdemokraterna i utskottet att tillräckliga investeringar borde göras vid koksverket i Oxelösund, så att anläggningarnas tekniska standard upprätthölls.

Riksdagen följde utskottet.

Gruv- och stålpolitiken i allmänhet

Motion 1982/83:1034 (vpk)

I motion 1982/83:1034 anger vänsterpartiet kommunisterna sin syn på orsakerna till stålindustrins kris och på svensk stålindustris framtid. Motionärerna föreslår att riksdagen skall uttala att svensk gruvbrytning och stålpolitik i framtiden bör inriktas på att befrämja en rättvis global fördelningspolitik. De föreslår också att riksdagen skall göra ett uttalande i olika punkter om grundvalen för en ny gruv- och stålpolitik. Uttalandet skall gå ut på följande. Hela gruv- och stålindustrin nationaliseras och samordnas i ett "svenskt metallbolag". Gruv- och stålindustrin utvecklas efter samhälls-ekonomiska riktlinjer. Gruv-, stål- och verkstadsindustrin samordnas, varvid planer fastställs för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter. Nya marknader skapas inom landet genom en offensiv industripolitik och ekonomisk politik. Handeln med tredje världen och planeekonomierna ökas genom långsiktiga handelsavtal. Satsningar görs på ny teknik, nya produkter, högt driven förädling och en integrerad produktion. Inom stål- och gruvsektorn förverkligas en samhällsstyrd forskning och utveckling. Processteknik, teknik för vidareförädling och gruvteknik utvecklas.

Motionsyrkanden med liknande innebörd avslogs av riksdagen på förslag av näringsutskottet våren 1980 (NU 1979/80:51 s. 32), våren 1981 (NU 1980/81:44 s. 17) och våren 1982 (NU 1981/82:31 s. 27).

Utskottet

Inledning

Frågor om stålindustrin har tidigare i år behandlats av näringsutskottet i betänkanden om Statsföretagsgruppen (NU 1982/83:25) och om utveckling i Norrbotten (NU 1982/83:38). I huvudsak har dessa frågor gällt SSAB Svenskt Stål AB; i det senare fallet har emellertid även handelsstålsindustrin i övrigt kommit i blickfältet.

I detta betänkande behandlas, helt eller delvis, fyra återstående motioner från allmänna motionstiden i år vilka berör stålindustrin. Först tar utskottet upp frågor angående metallurgi, insatsvaror m. m. Därefter behandlas motionsyrkanden om planering för specialstålsindustrin. Vidare tar utskottet ställning till förslag rörande SSAB Svenskt Stål AB. Slutligen behandlas vissa frågor om den framtida gruv- och stålpolitiken.

Metallurgi, insatsvaror m. m.

Avvägningen mellan skrot och järnmalm som råvara är ett grundläggande problem för stålindustrin.

I det föregående har utskottet lämnat en redogörelse för stålindustrins skrotförsörjning (s. 5) och för alternativa processer för råjärnstillverkning (s. 6).

Vänsterpartiet kommunisterna framför i sin partimotion 1982/83:1034 önskemål om att riksdagen skall begära att regeringen tar initiativ till samordning av metallurgikapaciteten för handelsståls- och specialstålsindustrierna. Syftet därmed skulle vara att minska andelen importerat skrot och skapa förbättrade förutsättningar för en malmbaserad metallurgi. Regeringen föreslås vidare ta initiativ till produktion i full skala enligt de nya reduktionsprocesserna.

De överläggningar som under lång tid har pågått mellan olika företrädare för stålindustrin om situationen på skrotmarknaden resulterade förra året i en förhandlingsuppgörelse. Som utskottet i ett betänkande om stålindustrin nämnde (NU 1981/82:31 s. 21) träffade de större skrotförbrukande företagen i mars förra året en överenskommelse om fördelningen av köpskrot mellan stålverken. Den skulle bli gällande under förutsättning att den godkändes även av övriga samarbetande stålverk. Överenskommelsen har trätt i kraft i juli 1982. Enligt Jernkontoret innebär avtalet att användningen av lämpliga substitut till skrot underlättas. Jernkontorets fullmäktige har vidare låtit genomföra en utredning om alternativ till importskrot (se s. 6). Utredningen har omfattat malmbaserade ämnen från SSAB i Luleå, järnsvamp samt råjärn framställt enligt de nya metoder som på senare år har utarbetats i Sverige. Slutsatsen av utredningen blev att det inte är företagsekonomiskt försvarligt att vid gällande priser på importskrot investera i en anläggning för att ersätta importskrot med järnsvamp eller råjärn. Emellertid fann utredningen det angeläget att påpeka att förhållandena snabbt kan komma att ändras.

Det är enligt utskottets uppfattning av stor vikt för svensk stålindustri att den bedriver en metallurgisk tillverkning som i ett internationellt perspektiv är rationell och konkurrenskraftig. Betydelsefullt är att råvaruförsörjningen kan tryggas på längre sikt. De sedan lång tid pågående förhandlingarna om situationen på skrotmarknaden har som nämnts resulterat i en uppgörelse. Vidare har Jernkontoret genom sin utredning om alternativ till importskrot förbättrat underlaget för planering av råvaruförsörjningen.

Utskottet vill betona vikten av att regeringen fortlöpande följer utvecklingen inom detta område. Det är från flera utgångspunkter önskvärt att skrotimporten kan nedbringas. Stålindustrin bör så långt möjligt vara baserad på inhemsk malm, inhemskt skrot eller ämnen som tillverkas inom landet. Enligt vad utskottet har erfarit planerar regeringen att ta upp överläggningar om stålindustrins problem med berörda företag. Utskottet

räknar med att de nu nämnda frågorna kommer att behandlas i detta sammanhang. Härutöver vill utskottet erinra om att arbetet på att utveckla nya råjärnsprocesser har fått statligt stöd genom Fonden för industriellt utvecklingsarbete (Industrifonden). Något uttalande från riksdagen enligt de nu behandlade motionsyrkandena finner utskottet inte motiverat. Motion 1982/83:1034 (vpk) avstyrks alltså i nu behandlad del.

Planering för specialstålsindustrin

Utvecklingen inom den svenska specialstålsindustrin har under senare år kännetecknats av minskad efterfrågan, ökande internationell konkurrens och vikande lönsamhet. En rad strukturanpassningsåtgärder har vidtagits. Mot bakgrund av det rådande läget i branschen med lågt kapacitetsutnyttjande och dålig lönsamhet tillkallade regeringen i höstas en specialstålskommission (ordförande: generaldirektör Tony Hagström). Dess förstahanduppdrag är att analysera tänkbara förslag till åtgärder för att åstadkomma en förbättrad struktur inom området rostfritt stål. Som framgår av den tidigare redogörelsen (s. 10) har kommissionen i slutet av förra året avlämnat en lägesrapport.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1982/83:1034 begärs att en ny specialstålskommission skall tillsättas för att arbeta med frågor rörande branschens utveckling. Motionärerna anger vissa utgångspunkter för kommissionens arbete. En sådan skall vara att företagen vid minskad sysselsättning skall åläggas att ordna nya arbetstillfällen inom eller utom stålindustrin. Kommissionens arbete skall vidare vara framåtsyftande så att stålindustrins utveckling mera kan svara mot bl. a. hemmamarknadens behov. En samordning av starkt ökad forskning skall ske. Användningen av ny teknik skall öka. Ytterligare en utgångspunkt skall vara att hela specialstålsindustrin och övriga delar av gruv- och stålindustrin skall inlemmas i ett svenskt metallbolag.

Motion 1982/83:1585 (s) går i här aktuell del ut på att riksdagen skall uttala att det behövs strukturplaner för järn- och stålindustrin. Motionärerna pekar på problem för olika stålindustrier i Gävleborgs län. De betonar betydelsen av planmässighet i de strukturella förändringar som inte kan undvikas.

Som utskottet nyss anfört har regeringen för avsikt att ta upp överläggningar med berörda företag inom stålindustrin. Därvid kommer aktuella problem inom branschen att penetreras. Den nu arbetande specialstålskommissionen fortsätter sin verksamhet med inriktning på att finna lösningar på strukturproblemen. Det är enligt utskottets uppfattning av stor betydelse att sådana lösningar kan nås att företagen inom branschen blir långsiktigt livskraftiga. Mot här angiven bakgrund anser utskottet inte att riksdagen har anledning att göra något uttalande i detta ämne. Sålunda avstyrker utskottet ifrågavarande delar av motionerna 1982/83:1034 (vpk) och 1982/83:1585 (s).

SSAB Svenskt Stål AB*Perspektivplaner*

En ny plan för SSAB:s framtidsinriktning begärs i motion 1982/83:1034 (vpk). Denna plan skulle grundas på bl. a. samhällsekonomi, integrerad produktion, ny teknik och förädling.

Motionsyrskanden med liknande innebörd har avslagits av riksdagen flera gånger, senast för ungefär ett år sedan (NU 1981/82:31 s. 25). Utskottet ser inte heller nu anledning för riksdagen att göra något sådant uttalande som motionärerna förespråkar. Som framgår av den tidigare redogörelsen (s. 11) har SSAB mot bakgrund av att företagets rekonstruktionsperiod är över nyligen utarbetat en plan för den kommande femårsperioden, Perspektivplan SSAB 87. Denna anger inriktning och mål för SSAB:s stål rörelse.

Verksamheten inom olika enheter

I motion 1982/83:1018 (vpk) påyrkas att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om resurser för forskning och utveckling inom SSAB enligt vad som anförs i motionen. En huvudtanke i denna är att den långsiktiga forskningen och det långsiktiga utvecklingsarbetet inom SSAB skall prioriteras.

Det är givetvis betydelsefullt att kvalificerad forskning och utveckling bedrivs inom SSAB i syfte att på lång sikt trygga företagets fortlevnad. Enligt vad utskottet har erfart uppgår SSAB:s forsknings- och utvecklingskostnader till omkring 1 % av omsättningen, vilket innebär att de är av ungefär samma storleksordning som för konkurrerande stålbolag. Vissa av de framgångar som SSAB har nått kan förklaras av bolagets satsning på teknik och kvalitet. Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att nu begära något förslag av regeringen rörande SSAB:s forskningsverksamhet. Motionen avstyrks alltså.

Motion 1982/83:2038 (s) gäller den sörmländska stålindustrin. Där begärs att riksdagen skall göra ett uttalande om utvecklingen inom Nyby Uddeholm AB och SSAB Oxelösund. Motionärerna anför bl. a. att en fortsättning av de stegvis genomförda reparationerna av koksverket vid Oxelösunds järnverk är en förutsättning för att denna enhet inom SSAB skall kunna åstadkomma det förbättrade resultat som företaget räknar med i sina prognoser. Kravet på sådana investeringar i koksverket att dess nuvarande tekniska standard upprätthålls bör på nytt understrykas av riksdagen, säger motionärerna. Vidare framhålls i motionen hur viktigt det är för de mellansvenska järnmalmsgruvorna att det finns en malmbaserad metallurgi i Oxelösund.

Om Nyby Uddeholm anför motionärerna att det är angeläget att sambandet mellan de båda orterna Degerfors och Eskilstuna uppmärksammas när det gäller arbetsfördelningen inom produktionen av rostfritt stål. Enligt motionärerna är det viktigt att staten inte gör ensidiga eftergifter vid

en finansiell rekonstruktion av Nyby Uddeholm.

Utskottet har erfarit att SSAB beräknar att med de åtgärder som föreslås i SSAB:s Perspektivplan 87 kunna bibehålla produktion i koksverket i Oxelösund åtminstone till år 1995.

Vad gäller en finansiell rekonstruktion av Nyby Uddeholm har regeringen fastställt riktlinjer för statens deltagande i ett underhandsackord. Dessa innebär att Nyby Uddeholm genom tillskott från ägare och kreditgivare tillförs minst 300 milj. kr. samtidigt som staten nedsätter lånefordringar om högst 330 milj. kr. En principöverenskommelse som regeringen har godkänt är avsedd att följas av ett skriftligt avtal mellan parterna. Därefter avser regeringen att genom en proposition underställa riksdagen avtalet för godkännande.

Mot bakgrund av vad här har anförts finner utskottet att flera av önskemålen i motion 1982/83:2038 (s) är tillgodosedda. Motionen avstyrks därför.

Gruv- och stålpolitik i allmänhet

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1982/83:1034 föreslås att riksdagen skall uttala att svensk järnmalmsbrytning och stålpolitik i framtiden bör inriktas på att befrämja en rättvis global fördelningspolitik. Dessutom föreslås att riksdagen skall göra uttalande i sju punkter om grundvalar för en ny gruv- och stålpolitik i form av bl. a. nationalisering, industriell samordning samt utveckling av teknik och marknadsföring (se referat på s. 14).

Utskottet vill erinra om att riksdagen på förslag av näringsutskottet har avslagit motionsyrkanden med liknande innebörd de tre senaste åren (NU 1979/80:51 s. 32, 1980/81:44 s. 17, 1981/82:31 s. 27). Tankegångar liknande dem som kommer till uttryck i denna mer övergripande del av vänsterpartiet kommunisternas partimotion har utskottet för övrigt i vissa delar berört tidigare i detta betänkande i samband med sin behandling av mer specifika frågor. Utskottet har samma uppfattning i här aktuella frågor som tidigare år. Motionen avstyrks således i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *stålindustrins metallurgiutveckling*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1034 yrkandena 3 och 4,
2. beträffande *planering för specialstålsindustri*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1034 yrkande 7 och motion 1982/83:1585 yrkande 1,
3. beträffande *en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1034 yrkande 6.

4. beträffande *forskning vid SSAB*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1018,
5. beträffande *den sörmländska stålindustrin*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2038,
6. beträffande *gruv- och stålpolitiken i allmänhet*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1034 yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 10 maj 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Sivert Andersson (s), Bo Finnkvist (s), Lars Ahlström (m) och Per-Ola Eriksson (c).

Reservationer

1. Stålindustrins metallurgiutveckling (mom. 1)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 15 med "Utskottet vill" och slutar på s. 16 med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona att övergången till användning av skrot som råvara för stora delar av stålindustrin på sikt kan ha svåra följdverkningar för råvaruförsörjningen och därmed även för produktionsmöjligheterna. Det är således av stor vikt att regeringen snarast tar initiativ till en samordning av metallurgikapaciteten för handelsståls- och specialstålsindustrierna i syfte att andelen importerat skrot skall minskas och en fortsatt malmbaserad metallurgi säkerställas. Regeringen bör också, såsom föreslås i motionen, ta initiativ till att de nya reduktionsprocesserna utnyttjas för produktion i full skala. Detta kan ge svensk stålindustri betydande fördelar internationellt sett. Utskottet tillstyrker alltså motion 1982/83:1034 (vpk) i ifrågasvarande del.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *stålindustrins metallurgiutveckling*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1034 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Planering för specialstålsindustrin (mom. 2)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "och 1982/83:1585 (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att problemen inom specialstålsindustrin klart motiverar att en ny specialstålskommission tillsätts som får helt andra uppgifter än den nuvarande. Dennas arbete riskerar nämligen att leda till ytterligare nedläggningar och färre arbetstillfällen.

Arbetet inom den av utskottet förordade kommissionen bör ha följande huvudsakliga inriktning.

Den minskande sysselsättningen inom specialstålsindustrin måste ersättas med andra arbetstillfällen inom eller utom stålindustrin. Det skall vara företagens skyldighet att skapa dessa nya arbeten. Kommissionens verksamhet skall vara framtidsytande, så att stålindustrins utveckling mer än nu kommer att svara mot hemmamarknadens behov och de framtidsutsikter som samtidigt måste ske inom verkstadsindustrin. Forskning och utveckling måste bedrivas i starkt ökad utsträckning och med effektiv samordning mellan de företag och institutioner som är verksamma på området. Både ny teknik och redan utvecklad teknik måste tas till vara bättre än hittills. Ägandet inom specialstålsindustrin måste samordnas så att hela specialstålsindustrin, tillsammans med övriga grenar av gruv- och stålindustrin, inlemmas i ett samlat svenskt metallbolag.

Kommissionen bör i övrigt arbeta med utgångspunkt i vad som i detta ämne anförs i motion 1982/83:1034 (vpk). Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet här har anfört om en ny specialstålskommission. Ett sådant uttalande svarar helt mot önskemålen i motionen i den del den behandlas i detta avsnitt. Till viss del kommer ett sådant uttalande också att tillgodose tankegångar i motion 1982/83:1585 (s). Något ytterligare uttalande på grundval av denna senare motion finner utskottet inte vara erforderligt. Den avstyrks alltså i nu behandlad del.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande planering för specialstålsindustrin

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1034 yrkande 7 och med avslag på motion 1982/83:1585 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. En ny plan för SSAB:s framtidsinriktning (mom. 3)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Motionsyrkanden med" och slutar med "SSAB:s stål rörelse" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna i att SSAB:s utveckling i stor utsträckning och alltför ensidigt har gynnat storfinansens syften. Det är därför nödvändigt att en ny plan nu utarbetas för SSAB och för de mindre handelsstålverken.

Följande huvudpunkter bör vara vägledande för planens innehåll.

Stålindustrin skall byggas upp efter samhällsekonomiska beräkningar. SSAB bör vid varje järnverk bedriva en integrerad produktion, omfattande metallurgi, valsning och manufakturering. En särskild satsning på avdelning stålmanufaktur är nödvändig. Produktionstekniken måste anpassas till avancerad förädling och hög kvalitet. Produktionen inom SSAB bör byggas ut så att det finns sysselsättning för en personal av minst nuvarande omfattning, något som kan ske bl. a. genom vidareförädling och genom integrering med verkstadsindustrin. Tillverkningen skall förutom på traditionella stålprodukter särskilt inriktas på inhemska behov inom bygg-, transport- och energiområdena. Syftet skall vara att öka självförsörjningsgraden i landet när det gäller stålprodukter. Samtidigt måste internationella kapitalistiska stålföretag genom handelspolitiska åtgärder förhindras att slå ut vår stålindustri.

Utskottet föreslår att riksdagen genom ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet här har anfört. Ett sådant uttalande överensstämmer med önskemålet i motion 1982/83:1034 (vpk) i här behandlad del.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1034 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Forskning vid SSAB (mom. 4)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Det är" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Det är väsentligt att långsiktiga insatser prioriteras i SSAB:s forsknings- och utvecklingsarbete. Den centrala forskningsenheten inom SSAB bör härvidlag ges ett övergripande ansvar. Enheten bör få resurser för egna operativa insatser av långsiktig karaktär, och SSAB måste i sin helhet

organiseras så att den kunskap som finns inom bolaget blir utnyttjad. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1982/83:1018 (vpk).

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande forskning vid SSAB*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1018 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

5. Gruv- och stålpolitiken i allmänhet (mom. 6)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Det är mot bakgrund av den internationella stålkrisen angeläget att riksdagen gör ett vägledande uttalande i enlighet med motionärernas förslag. Detta bör ha följande innebörd.

Svensk gruvbrytning och stålpolitik i framtiden bör inriktas på att befrämja en rättvis global fördelningspolitik. Grundvalen för en ny gruv- och stålpolitik skall vara att hela gruv- och stålindustrin nationaliseras och samordnas i ett svenskt metallbolag. Vidare skall gruv- och stålindustrierna utvecklas efter samhällsekonomiska riktlinjer. Gruv-, stål- och verkstadsindustrierna skall samordnas, varvid planer fastställs för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter. Nya marknader skall skapas inom landet genom en offensiv industripolitik och ekonomisk politik. Handeln med tredje världen och planekonomierna skall ökas genom långsiktiga handelsavtal. Satsningar skall göras på ny teknik, nya produkter, högt driven förädling och en integrerad produktion. Inom stål- och gruvsektorn skall en samhällsstyrd forskning och utveckling förverkligas. Processteknik, teknik för vidareförädling och gruvteknik skall utvecklas.

Utskottet tillstyrker alltså ifrågavarande del av motion 1982/83:1034 (vpk).

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. *beträffande gruv- och stålpolitiken i allmänhet*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1034 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.